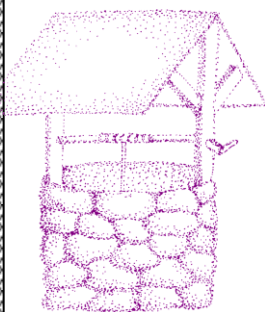

דמשק אליעזר

יו"ל ע"י וועד להוצאת כתבי ר' אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

בן מוה"ר רבי יצחק נפתלי קנאפפלער זצ"ל, אבדק"ק ששילע יצ"ו, ומח"ס "קני המנורה"

ונכד הגה"צ ר' רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל הי"ד, אבדק"ק טייניע, ומח"ס "מנורת אהרן"

גליון בדברי תורה ובהלכה ואגדה, פנינים יקרים לכבוד שבת קודש וכו' ובדברים העומדים ברומו של עולם

פר' יתרו - משפטים, כ"ב שבט תש"פ לפ"ק - שנה ז' גליון י' (קל"א) [כ' עמודים]

סגולה גדולה

מובא בספר הדרת קודש מהרה"ק מנאסאד זצ"ל

שאמר כמה פעמים בשם

רבינו הגה"ק ר' מנחם מענדל ב"ר יוסף זי"ע

~ מרימאנוב ~

שאמר שמי שידליק עבורו אפי' לאחר

מאה שנה לאחר פטירתו נר לנשמתו,

יעשה לו טובה בעולם העליון

הערות והארות מתקבלות בחיבה

- ❖ Adress: Rabbi Alexander Knopfler
1564- 48 Street • Brooklyn N.Y. 11219
- ❖ Tel: (917) 755-4864 • Fax: (718) 437-3388
- ❖ Email: 7554864@gmail.com

מודעה נחוצה בענין

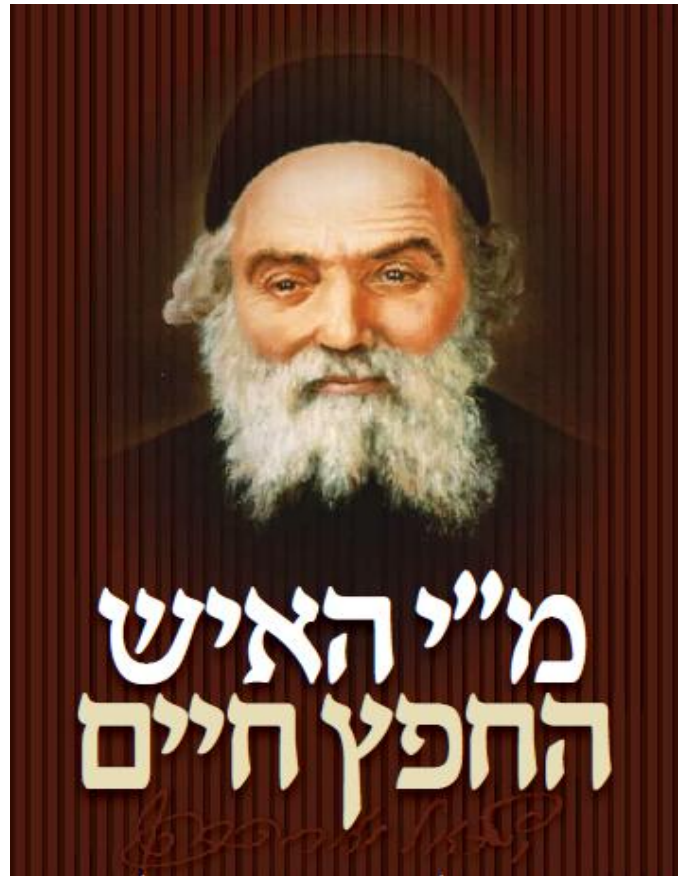
ה"שיעורים בהל' שבת"

וספרי "שבת בשבתו"

• עיין בדף האחרון •

סגולה גדולה ונפלאה לכל הישועות

וביותר ניתן לתמוה על אנשים
שמחפשיין סגולות וקמעות
סגופים ותעניות לכפרת
עוונותיהם וכדומה, ומוציאין
עליהם כמה וכמה אלפים, כל
אחד לפי עשרו והצטרכותו לענין.

יותר טוב, שיחזיקו בקביעות במצות עניית אמן יהא שמיה רבא

הבאה לידם בקלות ומסוגלת לכל הישועות לפרט
ולכלל, ויזרזו אחרים למצוה זו ויתעקשו בה תמיד,
מה שאין כן אם מוציא מעותיו לטמיון על סגולות
חיזוניות, שלא יועילו ולא יצליחו והוא מכלה
כחותיו לריק והמשכיל יתן על לבו.

(כתבי החפץ חיים – כתר מלוכה עמ' קו)

בסייעתא דשמיא ובעזרת השם יתברך • יום ב' לסדר ואת מספר ימיו אמלא • כ"ב שבט שנת תש"פ לפ"ק

השכר הגדול המוכן למי שעושה אמן ו"אמן יהא שמוה רבא" כראוי

👉 ואברהם זקן בא בימים סופי תיבות "אמן" 👈

א סגולה צו "אריכות ימים" איז צו ענטפערן "אמן"

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא – סופי תיבות "אמן"

א סגולה צו ווערן אן אלטער איד און בא בימים מיט אלע טעג צום גוטן כזה ובבא בשיבה טובה זקן ושבע ימים איז צו ענטפערן אמן

(1)

כתב בשלחן ערוך הרב בעל התניא זי"ע (סעיף י) וז"ל: לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"ץ חוזר התפלה, ואם הוא שח הוא חוטא, וגדול עונו מנשוא אפילו יש ט' זולתו, כי כל המשיח בביהכ"נ בשעה שהציבור עסוקין בשבחו של מקום מראה בעצמו שאין לו חלק באלקי ישראל.

לדבר באמצע קדיש זה לא רק איסור אלא גם סכנה גדולה

וכך כותב החפץ חיים (משנה ברורה סי' נ"ו סק"א) וז"ל: וכל שכן שצריך לזהר מאד ומאד שלא להשיח באמצע קדיש וקדושה, וכדאיתא במס' דרך ארץ, דר' אחא אשכחי' (פגש) לאליהו (הנביא) בכמה אלפי גמלים מעונים אף וחומה, לשלם לאלו (המדברים בקדיש ובקדושה) וכו' עכ"ל.

(2)

בס' ראשית חכמה (שער הקדושה פרק י"ד) כתב וז"ל: והמדברים בביהכ"נ בשבת, יש בידם מלבד עון שיחה במלה, גם ענף חילול שבת.

ובספר שערי חיים כתב וז"ל: והנה כבר האריכו בספה"ק די באר חומר איסור הדיבור בביהכ"נ ובביהמ"ד בשעת התפלה וקרה"ת... ובשבת קודש יש איסור מוסף כמש"כ בווה"ק.

(א)

כל העונה אמן יהא שמוה רבא מברך בכל כוחו קודעין לו גזר דינו של שבועים שנה.

(שבת קי"ט: – זהר ג' ב' ברע"ז)

(ב)

כל העונה אמן יהא שמוה רבא בכל כוחו אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלין לו.

(שבת קי"ט:)

(ג)

כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן.

(שבת קי"ט: זהר א' לה: וע' ילקוט תהלים רמז תשמא)

(ד)

ביהמ"ד שנוהגין בו קלות ראש, סופו נופל ביד ערלים, כי לא נהגו נכרים קלות ראש ובזיון בבית ה' עד שנהגו בו ישראל.

(ספר חסידים)

(ה)

המדבר בשעת התפילה גורם שלא תקבל תפלת האחרים – לכן צריך לזהר שלא לדבר בבית הכנסת שום דיבור קל חוץ מן התפילה וכו' ואף שאר העם המתפללין בכוונה תפלתו, גם כן יוכל להיות שלא תקובל ח"ו תפלתם בעון האחרים. (עבודת ישראל)

דער גרויסער באלוינונג (שכר) פאר זאגן אמן און "אמן יהא שמיה רבא"

גוט מכוון דערביי, וויפיל טויערן פון ברכה עפנט זיך אויבן, וויפיל גוטים געפינט זיך צוליב דעם אין אלע וועלטן, און וויפיל שמחה הערשט אומעטום... [תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדינו אדוננו בר יוחאי] (זוכר ח"ג רפ"ה)

א.

דער גרעסטער לויב פאר השי"ת איז קדיש וואס צוברעכט די סטרא אחרא מיט אלע קליפות. (זוכ"ק ח"ג קחט.; וחי"ג קכט.:

ב.

ביים זאגן יהא שמה רבה דארף מען מעורר זיין אלע אברים (גלידער) צו זאגן מיט כח און מיט דעם צוברעכט מען די כח פון די סטרא אחרא. (זוכ"ק ח"ק רכ.).

ג.

ווען אידן זאגן הויעך אמן יהא שמה רבה ווערט השי"ת פיל מיט רחמנות אויף יעדן אפילו אויף די רשעים פון גיהנם. (זוכ"ק ח"א סג.:

ד.

די וועלט שטייט אויף אמן יהא שמה רבה וואס מען זאגט נאכן לערנען. (סוטק מט.)

ה.

ווען דער חכם דרשינט און מען זאגט נאכ'ן לערנען אמן יהא שמה רבה, אפילו עס איז שוין אנגעשריבן אויף אים גזירות פון הונדערט יאר איז השי"ת מוחל. (מדרש רב קבלת ט, כ. – מדרש שו"ט משלי יו.)

ו.

דער וואס זאגט אמן יהא שמה רבה מיטן גאנצן כח אפילו ער האט געהאט די עבירה פון ע"ז איז מען אים מוחל. (זוכ"ק ויקרא, רע"מ ד ק. כ.)

ז.

דער וואס זאגט אמן יהא שמה רבה איז מען אים מוחל אלע עבירות. (חרדים מלות תשובה פ"ז)

ח.

יעדער צדיק האט א עקסטרע שטוב אין גן עדן לויט זיין מדריגה, און דער וואס זאגט אמן מיטן גאנצן כח עפענט מען אים די טירען פון אלע שטובער. (מכרש"א שבת קיט.:

א.

דער וואס זאגט אמן מיט זיין גאנצן כח, און די געהעריגע כוונה, עפענט מען אים די טויערן פון גן עדן, מען צורייסט זיין גזר דין וואס איז אנגעשריבן אויף זיינע זיבעציג יאר, און מען איז מוחל זיינע אלע עבירות. (שבת קיט.: וכתוס', זוכ"ק ח"ג כ., תיקוני זוכר יע. מ.)

ב.

פון ווען א קליין קינד זאגט אמן איז ער זוכה צו עולם הבא. (סנהדרין קי.:

ג.

עס איז נישטא קיין גרעסערע זאך פאר השי"ת ווי "אמן" וואס אידן זאגן. (דברים רבא ז.)

ד.

דער וואס זאגט אמן אויף די וועלט וועט זוכה זיין צו זאגן אמן לעתיד. (שם ומדרי"ת לו, ח)

ה.

די וואס זאגן אמן מיט כוונה גייען אויף יענע וועלט הויעך פון מדריגה צו מדריגה. (זוכ"ק ח"ג רפו)

ו.

עמי הארץ וואס קענען נישט לערנען אפילו חומש און האבן בלויז דעם שכר פון גיין אין שוהל און זאגן אמן, איז אויך גענוג. (אגדה בראשית ע"ט)

ז.

ווען אידן זאגן אמן עפענען זיך אין הימל די טויערן פון ברכה און שמחה. (זוכ"ק ח"ג רפכ.:

ח.

די וואס זאגן אמן און עפענען דורכדעם די טויערן פון הימל, טוט הקב"ה עפענען די טויערן פון הימל ווען זיי בעטן אין א עת צרה. (שם)

ט.

רבי אורי מסטרעליסק, זי"ע האט געזאגט: "ווען איך וואלט וויסן אז איך האב אויף מיין לעבן געזאגט איין "אמן" ווי עס דארף צו זיין וואלט איך שוין מער נישט געדאנה'ט.

י.

רבי שמעון בן יוחאי שרייבט וועגן די חשיבות פון "אמן": ווען אידן אויף דער וועלט גיבן צו ענטפערן אמן און מאיז

הוספה לקונטרס "שמן למאור" – ומעשה אצל המנחת אלעזר זצ"ל

בקידה והשתחוייה חמש מאות, הנני לגשת אל פני הקודש, המאור הגדול, צדיק יסוד עולם, פאר הדור והדור

ה"ה כ"ק האדמו"ר מדינוב שליט"א

נכד הגה"ק בעל "מנחת אלעזר" זצ"ל, וממשיך דרכו בקודש

על ישראל הדרתו בעיר וויליאמסבורג המעטירה יצ"ו

אחרי הושטת שרביט השלום בכבוד הראוי.

הנני בזה להעיר במה שראיתי בקונטרס "שמן למאור", שיוצא לאור ע"י תלמידיו הנאמנים בו מעלים על הכתב מדברי תורתו מדי שבוע בשבוע, וראיתי שם מדברי תורתו על מה שאומרים בעת ברית מילה "כשם שנכנסם לברית כן יכנסם לתורה ולחופה ולמעשים טובים", והיות שכמה פעמים כתבתי ודרשתי מענין זה, וכן דרכי לדרוש תמיד בשמחות ברית מילה של בני ונכדיי, על כן הנני שולח למעכתה"ר מה שחידשתי ואקוה שיוטב בעיניו.

ואגב אורחא, אספר מעשה שהיה אצל אדוני אבי ומורי זקני אצל הגה"ק המנחת אלעזר זצ"ל, ומעשה שהיה כך היה, זקני הגה"צ ר' רפאל אהרן קנאפפלער זצ"ל הי"ד אב"ד מיניע יצ"ו ומח"ס "מנורת אהרן" היה רגיל לנסוע אל המנחת אלעזר, ומדי פעם בפעם לקח אתו עמו גם את בנו הילד ה"ה אדוני אבי הרה"ג ר' יצחק נפתלי קנאפפלער זצ"ל אב"ד משילע יצ"ו ומח"ס "קני המנורה", ופעם אחת בהולכו עם אביו להמנחת אלעזר, אירע איזה שאלה בספר תורה, ואבי היה אז ילד קטן בן ו' שנים, וקרא אותו המנחת אלעזר אצל הס"ת שיקרא לו האות, כדאיתא בגמ' (מנחות כט:): "זיל אייתי ינוקא דלא חכים ולא טפש" וכו', ואבי קרא האות כתיקונה והכשיר אותו, והמנחת אלעזר נתן לו "קניפ אין בעקל", ולאחר קריאת התורה הניח לו להחזיק הס"ת לרגע א' לאות הכרת הטוב על שהכשירו. ובעת שסיפר לי אבי העובדא, שמעתי ממנו באיזה תיבה היה השאלה, וחבל על דאברין ששכחתיו.

ובכן הוא אצלי לכבוד ולזכיה להמשיך בדרכיו, ולהיות לי שייכות עם ממשיך דרכו, אשר אבותינו היה להם שייכות עם המנחת אלעזר זצ"ל, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

הק' אלכסנדר אליעזר בן ברכה קנאפפלער

יום א' לסדר וארא אל האבות תש"פ לפ"ק

הערה על "קונטרס לשובבים" - בענין מעלת אמירת תהלים, ומקוה מטהר

בקידה והשתחוייה חמש מאות, הנני לגשת אל פני הקודש, המאור הגדול, צדיק יסוד עולם, פאר הדור והדור

ה"ה כ"ק הגה"צ אבד"ק טענקא שליט"א

בן להאי גאון וצדיק אבד"ק טענקא זצ"ל, מח"ס "חמד שלמה" ושא"ס

על ישראל הדרתו בעיר בארא פארק המעטירה יצ"ו

אחרי הושטת שרביט השלום בכבוד הראוי.

ראיתי הקונטרס הנפלא שהוציא מעכתה"ר לאור עולם, ובו דברים יפים מאת אביו הגדול הגאון הצדיק אב"ד טענקא זצ"ל, במנהגי שובבי"ם, ובפרט באמירת תהלים, הזמנים המיוחדים ומסוגלים לשפוך שיח לפני קונו, בליל ששי, או בעש"ק באשמורת. וכן האריך שם בענין הליכה למקוה, וגם אני בעניי הארכתי בענינים אלו זה עידן ועדנים, וגם קיבלתי הוספה מאת הגאון הגדול דומ"ץ גאלאנמא שליט"א, רצוף פה תמצאנו.

ובזה אצא ואומר שלום רב,

אלכסנדר אליעזר בן ברכה קנאפפלער

יום א' לסדר וארא אל האבות תש"פ לפ"ק

בענין קיום סעודה שלישית בדברי תורה

אל מעלת כבוד עורך הגליון הנפלא הנקרא שמו בישראל "מעדני אשר" הע"י.

הנני מן הקוראים הקבועים בגליון הנפלא עד למאוד, וכמוכן מתעורר תמיד בלב הערות והארות, אך מה שהרצון חושק אפיסת היכולת עושק, ולא תמיד יש לי זמן להעלות על הכתב, אבל פטור בלא כלום אי אפשר, ומזמן לזמן צריכים למצוא זמן ולכתוב, כדי להוקיר את פעולתכם הנכבדה, ולעודד ולחזק להמשיך בעבודת הק' עוד רבות בשנים.

ועל של אתה באתי, בגליון לפרשת בשלח תש"פ לפ"ק, הבאתם מה שכתב בביאור הגר"א (או"ח סימן תמ"ד) ראייה מדברי הזוהר שאי אפשר לצאת חובת סעודה שלישית רק בפת, מהא דאיתא בזוהר (פרשת אמור ע"מ צ"ה), ומובא להלכה במגן אברהם (הלכות פסח סימן תמ"ד ס"ק ב') שרבי שמעון בר יוחאי היה מקיים מצות סעודה שלישית בערב פסח שחל בשבת ע"י לימוד התורה, ואם נאמר שאפשר לקיים בפירות מדוע לא אכל פירות בסעודה שלישית, אלא ש"מ שאי אפשר לקיים רק בפת. ובענין איך אפשר לצאת בתורה הרי זה לא אוכל עיין מה שהארכתי בפרשת בחקותי תשע"ו, ע"כ.

והנה מקום אתי ליישב ב' הדברים ביחד, דבאמת קיים סעודה שלישית בפת, אלא שליתר שאת הגיד ג"כ דברי תורה, והוא בהקדם מה דאיתא במס' שבת (דף קיה.) א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא, כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פודעניות, (א.) מחבלו של משיח (ב.) ומדינה של גיהנם (ג.) וממלחמת גוג ומגוג וכו'. ולהלן בגמ' (דף קיה.) אמר רבי יוסי יהא חלקי מאוכלי שלש סעודות בשבת, ועוד שם בגמ', אמר רב נחמן תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת, ע"כ.

ובבזוה"ק באדרא זוטא (ח"ג פר' האזינו דף רפה:) אמר רבי שמעון אסתדנא עלי לכל אלין דהבא דהא מן יומאי לא בטילנא אלין ג' סעודתי, ובגנייהון לא אצטריכנא לתעניתא בשבתא ואפילו ביומי אחרוני לא אצטריכנא כ"ש בשבתא דמאן דזכי בהו זכי למהימנותא שלימתא, חד סעודתא דמטרוניתא וחד סעודתא דמלכא קדישא וחד סעודתא דעתיקא קדישא סתימין ובההוא עלמא יזכי בהו לאלין, עכ"ל. [ובתרגום ללשה"ק: א"ר שמעון, הנני מעיד עלי לכל אלו הנמצאים כאן [בעולם העליון], כי מימי לא בטלתי ג' סעודות אלו, ובשבילם לא הצטרכתי להתענות בשבת,

ואפילו בימים אחרים לא הוצרכתי, וכל שכן בשבת, כי מי שזוכה בהם זוכה לאמונה שלימה, א' הוא "סעודתא דמטרוניתא" (השכינה הק'), וא' הוא "סעודתא דמלכא קדישא" (המלך הקדוש), וא' "סעודתא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין" (הסתום שבכל הסתומים), ובעולם ההוא יזכו בהם לכל אלול.

ובפשטות מלשון האידרא משמע שקיים כל השלש סעודות כתיקונן, ואיך יאמר כי בערב פסח שחל להיות בשבת לא קיימו באופן הרגיל בכל שבוע.

אלא יש לומר, דהנה נודע שנחלקו הפוסקים בענין זמן סעודה ג', דדעת בה"ג דמותר לאכול לפני חצות. ואפילו אם כבר אכל סעודה שניה סמוך לעת ההיא, אבל דעת רש"י ורמב"ם דהאוכל סעודה ג' לפני חצות לא יצא, כי אינו זמנו, וכן נפסק בשו"ע, ואם עשה כן צריך לחזור ולאכול אחר חצות.

נמצא בערב פסח שחל להיות בשבת, לדעת בה"ג יאכל לפני חצות שתי סעודות, דלדעתו יכולים לקיים גם אז מצות סעודה ג', ולדעת רש"י אין בו שום תועלת, ובאותו שבת לא תקנו ג' סעודות רק שתיים. והמג"א כתב דאע"ג דק"ל כרש"י דלפני חצות לא יצא, והו' רק לחומרא דאם אכל סעודה ג' לפני חצות צריך לחזור ולאכול, אבל בשבת של ערב פסח שאי אפשר לאכול אחר חצות, יחלק הסעודה לפני חצות לשתיים כדי לצאת סעודה ג' עכ"פ לדעת בה"ג. – אבל י"א דאין מקום לזה, ולא יחלק הסעודה לפני חצות.

ובס' מועדי הסופר כתב, דכשחל ערב פסח בשבת היה [מזן החת"ס] מקיים סעודה שלישית בדברי תורה, ובהערה מ"ו ציינו המקור: כן העיד הג"מ רבי יונתן שטייף זצ"ל, הובא דבריו בספרא רבא דישאל (עמוד קצ"ו), אמנם לא ברירא אם בצפרא דשבתא אכל רק סעודה א', ולעת ערב קיים הס"ג בד"ת, או שחילק את הסעודה בצפרא דשבתא קודם זמן איסור אכילת חמין לבי סעודות, ולעת ערב כדי לקיים את הס"ג לעת ערב, קיימה בד"ת כרשב"י.

ואחרי הקדמנו כל זאת, יש לומר דירא שמיום יוצא ידי שניהם, שבבוקר יחלק הסעודה לשתיים, ויצא בזה ידי חובת סעודה שלישית לשיטת היראים, ואח"כ לעת ערב יקיימו בפירות או בדברי תורה, ויצא בזה ידי חובת סעודה שלישית לשאר הדיעות ג"כ [וכן אני הקמנ נוהג כל ימי בער"פ שחל בשבת]. ויש לומר שגם רשב"י עשה כן, שבבוקר חילק הסעודה לשתיים, דכיון שיש דיעות שיכולים לצאת בזמן ההוא עשה כן למהדרין מן המהדרין, ואח"כ לעת ערב קיימה בדברי תורה [ואולי גם בפירות], כדי לצאת שאר השיטות שיש בזה, שאלו ואלו דברי אלקים חיים, ותרוייהו איתנייהו בהו, וזה אשר העיד על עצמו שמעולם לא ביטל ג' סעודות, היינו אף בערב פסח שחל להיות בשבת.

ועל פי זה יש מקום ליישב קושיית החיד"א זי"ע, שהקשה דלכאורה מהו הרבותא של רב נחמן דאמר תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת, והלא כל אחד אוכל סעודות שבת, וגם מהו כוונת רבי יוסי שאמר יהא חלקי מאוכלי שלש סעודות בשבת, ולהנ"ל יש לומר דהכוונה שגם בערב פסח שחל להיות בשבת קיים סעודה שלישית לכל הדיעות, והיינו שבבוקר אכל סעודה נוספת לפני סוף זמן אכילת חמין, ואח"כ לעת ערב קיימו בדברי תורה ובפירות, ועיי"ש בפתח עינים שכתב החיד"א עשרה מהלכים ליישב הגמרא הנ"ל.

ולעת עתה אסתגר, ואומר שים שלום רב.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

ליל ששי לסדר בשלח תש"פ לפ"ק

מודעה נחוצה

הנני להודיע להציבור החשוב, שאנו שולחים מדי שבוע בשבוע השיעורים הנפלאים בהלכות שבת, הנמסרים מדי שבת בשבתו ע"י הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטראסער שליט"א

אבד"ק נייטרא ב"פ - ומח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בכל שבת קודש בבוקר בבית המדרש דק"ק נייטרא ב"פ

השיעורים הם בלתי מוגה כל הצורך, ונשלחים לרווח צמאון ת"ח ורבנים די בכל אתר ואתר המצפים לראותו. ובכן הננו יכולים לשלוח רק אלו הסימנים שעודם לא נדפסו בספרי "שבת בשבתו", אבל אותן הסימנים שכבר נדפסו וכבר עברו ההגה המושלמת, אי אפשר לנו לשלוח השיעורים הישנים, בבחי' חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. הספרים הנדפסים יכולים לקנות אצל כל חניות הספרים המובחרות, ומכירה הראשית הוא אצל בית מסחר "מאזנים".

הסימנים שעדיין לא נדפסו - היינו סימן ש"ב ש"ג ש"ד וש"ה

האופן היותר קל לשלוח הוא דרך האימעיל, ויש לשלוח לשם בקשה עם השם והשיעור שרוצה. וומי שאין לו אימעיל נשתדל לשלוח גם דרך הבי-דואר הרגיל.

*

אזוי ווי מיר האבן נישט אליינ'ס קאנטראל אויף די אימעיל, נאר מיר האבן דערויף א אינגערמאן וואס ווערט באצאלט קעיר צו נעמען דערפון [און איך האב נאך קיינמאל נישט געזעהן ווי אזוי די מאשינקעלע זעהט אויס], במילא טאמער עמיצער פאלט ארויס און ער באקומט נישט וועכענטליך די שיעורים בהלכות שבת, זאל ער ביטע נאכאמאל אריינשיקען א בקשה, און ס'וועט אונז זיין א זכיה צוצולייגן אייער נאמען און אדרעס צווישען די טויזנטע וואס זענען נהנה מדי שבוע בשבוע פון די וואונדערליכע שיעורים בהלכות שבת.

צוליב די פילע אנפראגעס, ווי אזוי צו באקומען די אלע שיעורים פון זונטאג נאכט אויף שולחן ערוך אורח חיים חלק א', דאס דארף מען פארלאנגען פון אונזער חשוב'ע ידיד און עסקן ר' נחמן מערמעלשטיין הי"ו, אויפן נומבער 718-234-5671.

נתייסד

בשנת

תשנ"ב

בסייעתא דשמיא - ובעזרת השם יתברך

הננו להודיע בשער בת רבים שבכל יום ראשון

מתקיים מנין לאמירת

כל ספר תהלים בציבור

ברוב עם הדרת מלך

בשעה 3:30 אחצ"ה

בבית המדרש באבוב

15 Ave. - 48th Street

אבינו מלכנו

זכרנו בזכרון טוב לפניך: זכרנו לחיים טובים:

זכרנו לגאולה וישועה: זכרנו לפרנסה וכלכלה:

זכרנו לזכות: זכרנו לסליחה ומחילה:

פועל'ט אים אלעם גוט'ס אמן ואמן

חורף שנת תש"פ לפ"ק

הערה לגליון "נימוקי הלכה" – הלכות צדקה (גליון ע"ג)

לכבוד הרה"ג ר' מאיר נתן קעסלער שליט"א

מחבר ספרי 'נימוקי הלכה' על הלכות חנוכה ופורים, ומו"ל הגליונות הנפלאים מדי חודש בחודש

נתקבל לידי הגליון ע"ג, לחודש אדר ב' תשע"ט לפ"ק, הלכות צדקה חלק ג"כ, והוא נפלא מאוד, כדרך הקודמים, והגם שהייתי צריך לכתוב באריכות, אבל מה שהרצון חושק אפיסת היכולת עושק, אבל למען תת אות כי עיינתי בדברך הנחמדים, הנני לעורר עכ"פ על דבר אחד, והוא במה שכתבת בדף ה', הלכה ה' והלכה ו', וזה לשונך שם:

ה. כשעושיין מי שברך בשבת ויום טוב אחר קריאת התורה ונודרין לצדקה, יש אומרים שכיון שאין העולה עצמו מנדר, אלא השמש נודר בשליחותו, הו"ל נדר בשליחות שאינו נדר, ויש מי שחולק ע"ז, ודעתו שעכ"פ לא גרע מנודרי צדקה במחשבה שדינו כנדר, אלא יש לנהוג שלא להזכיר כלל בלשון נדר, ויש אומרים שיש לומר בלי נדר.

ו. יש נוהגים שלא לפרט הסכום שנודבים בעליי, והגבאי סותם ואומר "בעבור שיתן מתנה לביהמ"ד", וצריך לדעת דלכאורה אינו יכול לפרט עצמו בדבר קטן, אלא בעינן מתנה חשובה, כמו שהתפאר עליי באמירתו בביהמ"ד.

והנה יש להעיר בזה כמה דברים, ראשית כל אם הוא ביהמ"ד שמוכרין העלויות למי שמרבה במחיר, אז אין צריך לנדב כלום, ודי בזה כמה שנדר בעת הקנייה, ואף אם הגבאי דרכו לומר בעבור שיתן מתנה לביהמ"ד, היינו כדי שלא לחלק בין עולה לעולה, אומרים כן אף לאלו האנשים שכבר התחייבו לשלם, וא"כ אין צריך להוסיף כלום, ומתנתו נכלל במה שישלם נדרו שנדר בקנייתו. וגם אם הגבאי כיבדו מעצמו, מפני שחשב שהוא עשיר, ויתן מתנת יד לביהמ"ד, ג"כ אין מחוייב ליתן כלום, אם הגבאי אומר מעצמו 'בעבור שיתן מתנה לביהמ"ד' ובלי רשותו. וכן מי שיש לו יארצייט על אביו ואמו ואין לו ממון, והוא בעל חוב, ג"כ בוודאי אין צריך ליתן, וכמו שכתב אחד הצדיקים [כמדומה הבני יששכר] במקום אחד, שמי שיש לו חובות לאחרים, אסור לו ליתן צדקה לאחרים טרם שגמר לשלם כל החוב, ובאמת היו צריכין להאריך בכל פרט ופרט, אבל אין העת חונה תחת רגלי, ודי בזה.

גם יש להעיר ולהוסיף, שהיו הרבה תלמידי חכמים צדיקים קדושים וטהורים שלא רצו להוציא מפייהם סכום ממון בשבת קודש מפני סיבות שונות, וגם לזה דרוש אריכות גדול, ואין כאן המקום, ויש מהם שהתייראו אולי ח"ו ישכחו הסכום, ויש מהם שחששו שישכחו מכל הענין, ולכן אף לא אמרו שיתנו מתנה, רק אמרו להגבאי לומר ויצויו לברכני, ובכל עת ובכל שעה מותר לברכני [ויש בזה אריכות בהלכות שבת סימן ש"ו, ואכמ"ל, ועוד חזון למועד בעוהשיית].

ואסיים את דברי, כי בכל פעם שיוצא גליון חדש מתחת גלילות ידיך, אני מפליא הגדלות שלך בתורה ויראת שמים, והשי"ת יעזור שתמשיכו הלאה בעבודת הק', ויהיה נחת רוח להקב"ה, להגדיל תורה ולהאדירה, עדי נוכה במהרה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

הכ"ד ידיך הדורש בשלומך הטוב

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

אדר ב' תשע"ט לפ"ק

* ב"ה שלחתי והפצתי אותו בכל העולם (דרך האימעיל), גם שלחתי אותו להרבה בתי מדרשים, ולידידים רבנים דרך הבי-דואר, כרגיל.

הופיע

הופיע

נמוקי הלכה

דינים הנוגעים למעשה

נערך ע"י:

הרב מאיר נתן קעסלער

בס"ד

גליון פ' - שבט שנת תש"פ לפ"ק

הלכות דברים הצריכים נטילה (ב)

פרק א

נגיעה בכתבי הקודש קודם נטילת ידים, ועוד

מגילה / מזוזה / ספרים

א. אסור ליגע במגילה או בתפילין, או בשאר כתבי הקודש הכתובין אשורית בדיו על הקלף, בלא נטילת ידים.^[א]

הקודש נאמרה לקרות ולכתוב, אסור ליגע בה ערום וצריכה מטפחת ע"ש, וראיתי **למורי זצ"ל** שבשעת קריאתה היה נוהר ליגע בה ערום, ועדיין צ"ע במג"א סי' קמ"ז, וצ"ע ברדב"ז ח"ב סי' תשע"א, עכ"ל. אבל **הא"ר** (סי' קמ"ז סק"א) חולק על המג"א, ומפרש מש"כ הרמ"א דטוב להחמיר אם לא נטל ידיו, דקאי אמגילה, ע"ש. וכן בשו"ת **פנים מאירות** (ח"א סי' ע"ו) כתב שאין העולם נוהרים לאחוז המגילה ערומה, ויש להם על מה שיסמוכו, ע"ש. וכ"כ בשו"ת **שב יעקב** (סי' י"א), וכתב שמה"ט תיקן שני עמודים בס"ת מפני שאסור לאחוז ערום, משא"כ כתבי קודש, ע"ש. והו"ד **בברכ"י** (אות א'). וכ"כ **המאמר מרדכי** (אות ג') וזו"ד, הדבר ברור אצלי דדברי רמ"א כאן הם דרך פשרה כו', וס"ל דטוב להחמיר בשאר כתבי הקודש בלא נטל ידיו, אבל לא בנטל דבכה"ג אף בס"ת מותר לדעת המרדכי, והלכך עכ"פ יש לסמוך עליו בשאר כתבי הקודש, אבל בס"ת שאיסורו נזכר בש"ס, חשש לדעת האגודה כו', עכתו"ד, ע"ש. וכ"כ בביאור **הגר"א** ע"ש. וכ"כ **השע"ת** (סי' תרצ"א סק"ג) דאין נוהרין כלל מליקח המגילה בלא מטפחת, וסיים וז"ל, העולם אין נוהרים ליטול סתם ידים קודם נטילת המגילה בידים, וטוב להחמיר כמ"ש בא"ר, עכ"ל. וכ"כ **המ"ב** (סי' קמ"ז סק"ד וביה"ל ד"ה טוב). וכ"כ **הערוה"ש** (אות א-ה) ע"ש. וכ"כ **הכה"ח** (סי' קמ"ז אות ה-ה) ע"ש.

כתב בשו"ת **רעק"א** (סי' נ"ח), ראיתי מכמה אנשים עושים שלא כדון, דנוהגים בצאתם מפתח ביתם להניח ידם על

א. איתא בגמ' (מגילה לב.) אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן, כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום כו', ע"ש. וכ"כ **הטור והמחבר** (סי' קמ"ז סעי' א') שאסור לאחוז ס"ת ערום בלא מטפחת. והטעם כתב **הלבוש**, משום קדושת ספר תורה, דאם אוחזה כשהיא ערומה, יש בה משום בזיון וקלות ראש כנגדה, ע"ש. [ודעת **המרדכי** בשם **הראב"ה** דהני מילי בידים סתם, אבל נטל ולא הסיח דעתו לא קפדינן. וכתב **הב"י**, **דבאגודה**, כתב דאפילו סמוך לנטילה אסור. וכ"כ **התוס'** (שבת יד: ד"ה כיון) ע"ש. ועי' **במור וקציעה** מש"כ בטעם המרדכי. וכתב בספר **אגודה** דלאו דוקא ספר תורה, אלא ה"ה לשאר כתבי הקודש דאסור ליגע בהם בלא מטפחת. וכ"כ **התוס'** (שבת יד: ד"ה האוחז) דקצת משמע דלאו דוקא ס"ת, ע"ש. אבל **הדרכי משה** כתב, דבשאר כתבי הקודש אין נוהרין כלל, ולא ראיתי מימי מי שחשש לזה בשאר ספרים. וכ"כ **הרמ"א** (שם), וכתב דעכ"פ צריך ליטול ידיו, ע"ש. וכ"כ **הלבוש**, והנה **המג"א** (שם סק"א) ס"ל דכתבי הקודש שכתובין אשורית על העור ובדיו, יש להחמיר שלא לאחוז ערום, ומ"ש הרמ"א דלא נהגו כן, משום דספרים שלנו אין כתובים באופן זה, אבל מגילה שכתובה כדינה, צריך לזוהר שלא לאחזה ערום, ע"ש. וכ"כ בשו"ת **שאלת יעב"ץ** (ח"ב סי' ק"ג), ו**במו"ק** (סי' תרצ"א) דמגילה בעי מטפחת, ע"ש. וכ"כ בספר **האשכול** דאסור לאחוז המגילה ערום. [ובהגהות **הת"ס** (סי' תרצ"א) כתב וז"ל, עיי' סנהדרין (ק) דמגילה לא בעי מטפחת, ואמנם היעב"ץ (שם) העלה דלמאי דקיל דמגילה ברוח

הופיע גליון חדש - גליון השמונים, וניתן להורידו אצל "גליונות ווינקל", וכן אצל "לדעת", או ניתן לבקשו דרך האימעיל דלהלן:

7554864@gmail.com

תשובה לכמה שאלות בהלכה

אל מעלת כבוד הרה"ג המפורסם בחיבוריו היקרים ושאלותיו הנחמדים ותשובות גדולי הרבנים יחדיו מצומדים
כבוד שם תפארתו

מוה"ר גמליאל הכהן ראבינאוויטש שליט"א

מחבר ספרי "גם אני אודך" שו"ת עשרות חלקים, ופרדס יוסף החדש על המועדים, וש"ס.

אחדשה"ש באהבה כראוי וכיאות.

הנה לנכון קיבלתי שאלותיו הנחמדים ששאל ממנו הרב יעקב אהרן סקוצילס, מח"ס אוהל יעקב י"ג כרכים, רב ומו"ץ וראש כולל בירושלים עיה"ק תובכ"א, והגם שהנני חייב עדיין למעלת כבודו כמה תשובות על הרבה שאלות מוזמן האחרון, אשר עדיין לא עלה בידי להעלותן על הכתב ולסדרן באופן יפה אף נעים, מכל מקום אבוא כעת בשאלות החדשות, ואנסה להשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ומה מענה לשון שלא אכשל בדבר הלכה.

- א -

הגיע פועל לבית ישראל ועשה שם תיקון ביום גשום. הפועל לא אמור לחזור לבית ישראל, בכלל היה ביקור חד פעמי. כעת הבעל הבית ראה בחוץ יורד גשם חזק, רוצה כעת לתת לו שירע"ם במתנה, האם יש בזה משום לא תחנם כיון שהוא מקבל מתנה בסוף עבודה, וממילא אין בזה כל כך תועלת, וצ"ע?

לענ"ד בנידון זה לא נכנס בגדר 'לא תחנם', אלא בגדר 'ורחמיו על כל מעשיו' כתיב, וכיון שאינו מתנה בגדר אהבה וחנינה, רק בגדר רחמנות כיון שהגשם שומץ, אין בזה בית מיחוש כלל, שלא אסרו רק "מתנת" חנם, ולא "צדקה", וכיון שנצרך לדבר הרבה ובלא זה יצטער, והוא מדרך אנושי לרחם על פועל ככהאי גוונא ולעזור לו, א"כ הרי זה נכנס בגדר צדקה, שמפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום (גיטין סא.).

- ב -

השאלה היא שהיה סעודת שבת של איזה אויפרוף, והבעל הבית על הקעיטערינג שם לב ששכח להביא בקבוקים של מים לשתייה, והיה חסר גם הרבה בקבוקים של קאל"א וכדומה, הוא לבד הגיע לגוי ביקש ממנו ללכת לקנות בשבת בבוקר שתיה מהחנות, והוא עשה כן והביא את זה אליו, האם יש בזה שאלה ליהנות מזה?

הנה ידוע לכל הבקי בהלכות שבת, כי אמירה לעכו"ם באופן שהגוי יכול לעשותו באופן היתר ועשאו באופן איסור, מותר ליהנות בו, כיון שהגוי על דעת עצמו עושה כן. וא"כ הכי נמי בנידון דידן, כיון שיש אופן לעשותו

בהיתר, וכמבואר בסימן שכ"ג סעיף ד' "מותר לומר לחנוני תן לי ד' ביצים וה' רמונים, ובלבד שלא יזכיר לו שם דמים ולא סכום מדה ולא סכום מנין", וא"ה הכי נמי הגוי לא היה צריך לקנותו בממון, אלא היה יכול לקנות בהקפה ולא להזכיר סכום הדמים, ומה שהזכיר סכום הדמים ושילם תיכף להנאתו עשה כן שלא יצטרך לחשוב עם בעל החנות לאחר השבת, וא"כ י"ל דשרי.

ובפרט בכה"ג שהיה לצורך סעודת שבת, ולצורך שמחת חתן וכלה, וצרכי רבים, יש מקום להקל לכאורה, עיין בסימן שכ"ה סעיף ד', וז"ל: פת שאפה א"י לעצמו בשבת, יש אוסרים ויש מתירים; ובשעת הדחק או לצורך מצוה, כגון סעודת ברית מילה או לצורך ברכת המוציא, יש לסמוך על המתירים, עכ"ל.

ואם היה בו הפסד גדול, יש עוד סניף להקל, עפ"י המבואר בשו"ע או"ח סימן ש"ז סעיף ה', וז"ל: דבר שאינו מלאכה, ואינו אסור לעשות בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לא"י לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חולי, או יהיה צריך לדבר צורך הרבה, או מפני מצוה. כיצד, אומר ישראל לא"י בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקוע תקיעת מצוה, או להביא מים דרך חצר שלא עירבו, לרחוץ בו המצטער; ויש אוסרין. הגה: ולקמן סי' תקפ"ז פסק להתיר, וע"ל סי' רע"ו דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא, וע"ש סי' ג', עכ"ל.

והגם שאיננו רוצה להכריע להקל, כי מי אנכי להכניס ראשי בזה, אבל בדיעבד שכבר נעשה כן, לענ"ד מותר ליהנות ממנו בו ביום.

- ג -

עוד שאלה, נשים ששכחו באוי"ט"א שלהם כל הדגים עבור שלש סעודות, וביקשה מרת פלונית מגויה להכנס לאוי"ט"א שלה באמצע שבת במקום שאין עירוב, ולהביא את זה לתוך האולם, שוב שואלים האם עשו כדין או אסור להנות?

הנה אם שייך לעשות באופן היתר שלא לעשות מלאכה בפתיחת האוי"ט"א, יש להקל לכאורה, דהנה ידועים דברי הירושלמי במס' שבת (פרק י"ג הלכה ג') שמחלק בין דבר שנעשה איסור בגוף החפצא, לבין דבר שלא נעשה איסור בגופו רק נעשה איסור ע"י הגברא, ושם מיירי ממש בכעין נידון דידן, לענין "הוציא מצוה מרשות היחיד לרשות הרבים", ודברי הירושלמי הובא בטור יו"ד סימן ר"מ, ובפרי מגדים הלכות פסח (סימן תנ"ד משבצות זהב ריש אות ד') עיי"ש.

והובא ג"כ להלכה בביאור הלכה ריש סימן ש"ח (ד"ה אחת משאר מלאכות), וזה לשונו: כתב בחיי אדם כלל ט' דוקא בדבר שנעשה מעשה בגוף הדבר שנשתנה מכמות שהיה כמבשל וכיו"ב, אבל המוציא מרשות לרשות שלא נשתנה הדבר מכמות שהיה אם בשוגג מותר אפילו לו ואפילו בו ביום ואם במזיד אסור אפילו לאחרים עד מוצאי שבת מיד, ומ"מ יש להחמיר בכל איסורי תורה כמו מבשל עכ"ל.

ועיין בשער הציון (או"ח סימן שכ"ה אות י"ג) שמקיל בענין הוצאה ע"י גוי, והגם שבכל מקום נוטה להחמיר שגם כהיום יש לנו רשות הרבים דאורייתא, אבל לענין הוצאה ע"י גוי נוטה להקל, ובפרט במקום מצוה, וז"ל שם:

ואף דהרבה פוסקים סבירא להו דגם לדידן אית לן רשות הרבים, לענין שבות על ידי אינו יהודי סמכינן בזה על המקילין, ובפרט שלא ימסרם לידו אלא יקחנו בעצמו. ועיין לעיל בסימן ש"ז סעיף ה', עכ"ל.

וגם בזה הנני מדגיש, שאינני אומר בזה לא איסור ולא היתר, רק בנידון דידן שהיה דיעבד, ולצורך סעודת שבת, והיה רק שבות דשבות, ולצורך שמחת חתן וכלה, יש מקום גדול והרבה סניפים להקל.

- ד -

וטרם אכלה לדבר, לא אמנע מלהזכיר שיש להזהר מאוד בהלכות שבת החמורין, וידוע מה שאומרים בשם אחד מצדיקי דורות הקודמים שאמר, שהגם שבכל השנה מחפש להקל לבני ישראל, אבל בב' דברים הכלל שכל המחמיר הרי זה משובח, והיינו לענין שבת ולענין פסח*, ובכן אין למהר ולהשיב לקולא בהלכות שבת החמורות.

*

ואגב אכתוב שלשה רמזים שהרגשתי היום אצל אמירת תהלים בבית המדרש הגדול דקהל שערי ציון באבוב, ואלו הם: הראשון הוא בתהלים מזמור קמ"ג **מְזֻמָּר לְדָוִד יְיָ שָׁמַע תְּפִלָּתִי**, עולה בנימטריא תש"פ לפ"ק. וגם מלות **שָׁמַע תְּפִלָּתִי** יש בו אותיות תש"פ, וכן במזמור קמ"ה יש רמז **נִפְלְאוֹתֶיךָ אֱשִׁיחָה**, וכן במזמור קי"ט (פסוק קע"ה) יש רמז **תְּחִי נִפְשִׁי וְתִהְלֶלְךָ וּמִשְׁפָּטְךָ יַעֲרֹנֵנִי**. ואם יש למעלת כבודו להוסיף ע"ז, אדרבה ואדרבה.

ובזה אצא ואומר שלום רב,

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום א' לסדר בשלח תש"פ לפ"ק

^א בס' זכרון טוב (נעשכ"ז, אות ד', עמ' ט"ו) כתב וז"ל: סיפר מרן שאביו זלה"ה היה מחמיר בהלכות פסח, ושכנו הקאוולר זלה"ה רצה פעם אחת להקל בשאלת פסח, ואמר מהיכי תיתי לן להחמיר חומרא על חומרא כולי האי, והשיבו אביהם זלה"ה, בני וכי אתה רוצה להיות יותר חכם מן האחרונים שלנו שהחמירו מאוד בהלכות פסח, ומאז היה הקאוולר זלה"ה מחמיר גדול בהלכות פסח. וסיפר מרן שהבארדיטשובר היה מחמיר בהלכות שבת יותר מזה מאוד, ע"כ. ובאמרי פנחס החדש (עמ' של"ג בהערה) הביא מכתבי קודש רבי משה מידנר (אות תתרי"ט), שאמר הרה"ק רבי פנחס מקאריין בשם הבעש"ט זי"ע **עַר הָאֵט נִיט גִּיּוּזָאֵט לִיידן קיין חומרות נאר לענין פסח ולענין שבת** [הוא לא רצה לסבול חומרות רק לענין פסח ולענין שבת].

[ובענין שלא סבל חומרות, עי' בצוואת הריב"ש (והובא בס' בעש"ט עה"ת פר' בראשית אות קנ"ד) שכתב וז"ל: ואל ירבה בדקדוקים יתרים בכל דבר שעושה שזה כוונת היצר לעשות לאדם מורא שמה אינו יוצא בדבר זה כדי להביא אותו לעצבות, ועצבות היא מניעה גדולה לעבודת הבורא ית', ואפי' נכשל בעבירה לא ירבה בעצבות שיבוטל העבודה, רק שיעצב על העבירה ויחזור לשמוח בהבורא ית', כיון שהוא מתחרט בחרטה גמורה ובדעתו שלא ישוב לכסלתו בשום פעם, ואפילו כשיודע בוראו שאינו יוצא בדבר אחד מחמת מניעות הרבה לא יהיה עצב, ויחשוב שהבורא ית' בוחן לבות וכליות שהוא ידע שרצונו לעשות מן המובחר רק שאינו יכול. ויחזיק עצמו לשמוח בבורא ית', וכמ"ש עת לעשות לה' הפרו תורתך, שפעמים יש מצוה שיש בה קצת נדנדוד עבירה אל ישגיח על היצה"ר שרוצה לבטלו מלעשות המצוה, ויאמר ליצר הלא אין כוונתי באותה המצוה רק אני רוצה לעשות נחת רוח לבורא יתברך במצוה זו ובזה יסתלק היצר הרע ממנו בעז"ה אבל מ"מ צריך להבחין בשכלו אם יעשה המצוה הזאת אם לא. וכל מה שכתבתי הם כללים גדולים ונחמדי' מפז רב כל דבר ודבר הוא כלל גדול. (ובבעש"ט עה"ת במקור מים חיים אות קל"ו הביא ממדרש פינחס [דף כ"א ע"א אות כ"ו] שכתב וזה לשונו, כמה פעמים, אמר לי רבי, אתה צריך כדרך שכתב בספר צוואת ריב"ש אל ירבה בדקדוקים וכו' דאס האט מיך דערהאלטיין בילדותי, עכ"ל)].

הערות על קובץ "אמרי קודש"

בס"ד

למעלת כבוד ר' אלכסנדר אליעזר קנאפלער שליט"א.

נהנתי מאוד מקונטרסים של קובץ "אמרי קודש", שהוא מלא וגדוש בדברי חסידות באופן נאה מאוד, ישר כחך בהפצתה, ואציין לכבוד מעכ"ת כמה ענינים בדרך חסידות במה שדיבר האדמו"ר מבאבוב בפ' בא ובשלח.

מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי דהיינו שלא יצטרך קרבנות

עיינ בשיר מעון (מבעל התעוררת תשובה, ויקרא א') דאיתא בקרא ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. יל"ד הל"ל ויקרא ה' אל משה וידבר אליו, למה סתם תחלה ויקרא אל משה ואח"כ מפרש מי אשר דבר אליו.

וכ' ליישב די"ל, דקאי אדלקמן אדם כי יקריב מכם קרבן, שתכליתו להשרות שכינה בישראל ע"י הקבנות, ובאמת אבותינו אברהם יצחק ויעקב לא הי' צריכין לזה, ותמיד הי' מדבר עמהם, והם הם המרכבה כדאי' במדרש (ב"ר מ"ז ח'), ואי' בתדב"א (רבה כ"ה) שחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב. וזה וידבר עם משה אדם כי יקריב מכם קרבן, זה הי' דבור קשה שצריכין להקריב קרבנות שישרה שכינתו בישראל ולא היו במדריגה כאבות עכ"ל.

מתי "יגיעו" דהיינו דלא שייך רק נגיעה ולא ממש כאבותי

והרבי רר"ב מפרשיסחא זצ"ל אמר כעין זה על מאמר הנ"ל בתנדב"א "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב" דמי זה פתי שירצה לדמות את עצמו לאבות הקדושים, אלא אמר "יגיעו" כלומר שיהי' לו נגיעה ושייכות למעשיהם. ויש לפרש דזה כוונת הפסוק "והגעתם אל המשקוף".

וכעין זה פי' השם משמואל (פ' חיי שרה שנת תרע"א) בשם זקנו מקאצק, וז"ל: וזקיני זצללה"ה מקאצק אמר על מה שאמרו ז"ל חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, היינו שעכ"פ תהי' למעשי נגיעה בעלמא למעשי אבותי, אבל לא להטעות את עצמו שהוא עושה כמעשיהם, עכ"ל.

מתי יגיעו למעשי אבותי היינו בענין השפלות דאנכי עפר ואפר דזה שייך גם עלינו

והשם משמואל בעצמו פי' שם הכוונה על הא דאמרו חז"ל חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי וכו', וז"ל: אך יראה הפי' דהנה האבות עם כל קדושתם ומעלתם לא הרגישו בעצמם שום מעלה, אברהם אמר אנכי עפר ואפר ויעקב אמר קטונתי מכל החסדים וגו', ובענין הזה עכ"פ מחויב כל איש שיבין דבר לאשורו עד כמה עדיין הוא עומד מבחוץ וכל מעשיו הם אפס ואין לעומת חובת כל היצורים, ורק כעני בפתח עומד ומבקש רחמים בלב מלא בושה, ובזה הוא נקרא עושה כמעשיהם, כמו שהם לא באו מכח מעשיהם אעפ"י שהי' להם לתלות במעשיהם הטובים, כן אנחנו אעפ"י שבאמת אין לנו במה לתלות, ואם אנחנו עומדים לפני המקום באופן זה יצדק לומר שאנו מזכירים זכות אבות. ובכן יש לומר שזוהי כוונת המדרש על אליעזר שהזכיר זכות אבות, היינו שידע שאין לו שום שייכות לכל הענין הזה והוא עומד לגמרי מבחוץ כנ"ל, עכ"ל.

הא דלא אמרו חז"ל מתי יגיעו למעשי מרע"ה

ועיין בנפש החיים (שער ג' פ"ד) דבר נאה, שכ' ולכן אמרו בתד"א חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב. ולא אמרו למעשי מרע"ה, כמו שהעידה התו"הק ולא קם נביא עוד בישראל כמשה כו', אבל באמת יכול להיות גדול כמרע"ה כמ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פ"ה ה"ב) דכל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו.

מתי יגיעו הוא להראות לכל אדם שלא יפול ברשת היצה"ר ושייך להיות כאבותינו

ועיין במאור ושמשי (פ' לך לך) שהאריך בזה באריכות גדול ואעתיק קצת מלשונו: אמרו חז"ל (סנהדרין ל"ז א) לעולם יאמר אדם בשבילי נברא העולם, ולכאורה הוא גבהות גדול שיאמר האדם שרק בשבילי נברא העולם, ואמנם שישנו בקדושה והוא כי לפעמים יטעה היצר הרע לאדם לומר לו מי אתה לבקש גדולות לישב בבית המדרש כל היום ולנהוג בחומרות בעניני המאכלים שלא יהיה עליהם שום חשש דחשש, ובפרישות יתירה מאשתך לבטל עונה לסרס עצמך משבת לשבת ולהזהר בטבילות המקוה אף אם יהיה הקור גדול ולהתענות בתעניות זה הכל היה נאה להצדיקים הגדולים שמעודן היו נשמרים מכל רע ואינם עושים שום דבר אחר כי אם זה ויש להם נשמות גדולות אבל אתה בער ולא תדע, עשה והתנהג כאשר נהגו עצמן אבותיך הראשונים שלא לדקדק כל כך, וכן בענין התפילה אומר לו לא תדחק עצמך ליזהר מלהתפלל בלי שום מחשבה זרה כי קטן אתה במדריגתך ואין אתה ראוי לכך, תתפלל כמו שתוכל כי אחד המרבה ואחד הממעיט וכו' וכדומה מפתויי היצר במה שמפתה אותו במדת הענוה ועושהו עניו מכל וקטן מכל.

ועל כזה אף אתה אמור לו שקר אתה דובר בזה, וכל אדם יוכל להיות כמשה רבינו ע"ה (רמב"ם הלכות תשובה פרק ה' הלכה ב'), ואם על משמרת אעמודה להיות נזהר מכל רע מלא תעשה דאורייתא או דרבנן או אפילו מנהג ישראל חלילה לי לפרוש מדרכיהם שלא לעשות כמעשיהם ולדקדק בכל מיני הדקדוקים ולהזהר בכל מיני אזהרות שלא לבוא לידי איסור קל של דבריהם בשום פנים, ולעשות כל המצוות עשה בשלימות בלב טוב ובמחשבה טובה באימה ביראה באהבה ושמחה כראוי למלך הכבוד, ואם כה אעשה גם אנכי לא נופל מהם וגם אני יכול לבוא לדרגת הצדיקים כמוהם כמוני ועל כן גם בשבילי לבד נברא העולם כיון שגם אני אוכל להיות כמוהם אם ארצה לחזק עבודתי בשלימות, ועל כן אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה כ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב, וכו', עכ"ל.

מתי יגיעו למעשה אבותי דהיינו בהכוחות שלו שהיה טמון באברהם, דהיו כל נשמת ישראל טמון באברהם

ועוד עיין בקדושת לוי (פ' וירא) דבר נאה שכ' חז"ל: דהנה כל ישראל היו כלולים במחשבתו ובמוחו של אברהם, כי הבן הוא גנוז בכח האב (עי' תיקו"ז תיקון יח), והנה במוחו של אברהם היה שורש וכלל מכל כנסת ישראל, וזרע אברהם הבאים אחריו כל דור ודור עד עקבא דמשיחא, ואם כן כשעשה איזה מצוה עשה עם כל הכוחות שלו, ועם כל הענפים העתידיים להתפשט ממנו.

אם כן הגיע מזה שני טובות לבניו, אחד, כיון שהוא קיים כל המצות וכל מצות דרבנן והדקדוקי מצות, ואפילו עירובי תבשילין (יומא כח, ב; תנחומא לך לך, א), אם כן כשעשה 'בשם כל ישראל' היה עבודה דרבים, אשר כל אחד מישראל קיים כל התרי"ג מצות בכח. ועוד נצמח טובה מזה העבדות, שעשה דרך סלולה לזרעו אחריו שיוכלו להשיג שכליות המצות ולקיים אותם, מחמת שכבר קיימו אותם פעם אחת בכח בצוותא עם אברהם אבינו, אשר בקל כל אחד מישראל יכול להוציא הדבר מכח אל הפועל, ולקיים המצוה בפועל ממש, כיון שהשער הוא פתוח מימות אברהם.

ובזה יש ליישב פירוש מה שאמרו חכמינו ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה) 'חייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב', דלכאורה הוא תמוה, האיך יכול כל אדם לבוא למדריגה והשגה של אברהם, שהוא מרכבה לימין חסדו יתברך (ב"ר מז, ו; וזה"ק ח"א מא, א; שם פג, ב). אבל באמת אין הכוונה להגיע למעשה אברהם עצמו, רק למעשיו של אותו אדם עצמו כשהיה בשורש של אברהם, כיון דכל אדם עשה כבר כל המצות בכוחו של אברהם, ואם כן אינו צריך רק לשוב לשורשו ולכוחו של אברהם ולהוציא הדבר מכח אל הפועל, ואז יוכל להשיג זה הבחינה של עשיה כמו שהיה בכחו של אברהם, וזה שאמר 'למעשי אברהם', רצה לומר כמו שכתבתי לעיל כשהיה העשיה בכוחו של אברהם, עכ"ל. וכ"כ באוהב ישראל (פ' וירא).

בענין כח הנגינה

עיין בהקדמת פאת השולחן (מר' ישראל משקלאוו) שכ' בשם הגר"א בזה"ל: כל החמכות נצרכים לתורתנו הק' וכלולים בה וידעם כולם לתכליתם והזכירם חכמת אלגעברע ומשולשים והנדסה וכחמת מוסיקא ושיבחה הרבה, הוא היה אומר אז כי רוב טעמי תורה וסודות שירי הלויים וסודות תיקוני הזוהר א"א לידע בלעדה, ועל ידה יכולים ב"א למות בכלות נפשם מנעימותיה, ויכולים להחיות המתים בסודותיה הגנוזים בתורה, הוא אמר כמה ניגונים וכמה מדות הביא מרע"ה מהר סיני והשאר מורכבים וכו'.

הגאולה תלוי בשבת

כן איתא בגמ' שבת (דף ק"ח ע"ב) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן - מיד נגאלים, שנאמר כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתיב בתריה והביאותים אל הר קדשי וגו'. ובירושלמי תענית (פ"א ה"א) איתא דדי דמשמר שבת אחת ליגאל, ועיין בר' צדוק (פרי צדיק במדבר פרשת מסעי) וז"ל: ואמרנו שהכל אחד שהמכוון של שתי שבתות היינו שבת תתאה ועל ידי זה יזכה לשבת עילאה וההכנה לזה הוא בשבת הראשון שעל ידי השמירה השבת הראשון כהלכתה זוכין להכניס קדושה בימי המעשה שאחריו ועל ידי כן יהיה השבת השני השבת עילאה, עכ"ל.

ולפמ"ש באמרי קודש סוף פ' בשלח דביום השבת קודש אף בזמן הגלות נחשב כאילו בית המקדש קיים, יש לבאר מאמר הנ"ל, דאלו ישראל משמרים שבת כהלכתו מיד נגאלין, היינו מדה כנגד מדה, דמאחר דענין שבת הוי כאילו הבית המקדש קיים, וזהו סגולה להביא הבית המקדש בפועל, ונחמד.

ענין תפילין של הקב"ה

יש לומר דכמו דהתפילין הוא להראות התקשרות ודביקות להקב"ה, כמו שביאור רבינו באריכות באמרי קודש, כן יש לומר דזהו ענין התפילין של הקב"ה להראות דהקב"ה רוצה להיות מקושר עם בניו כלל ישראל.

משו"ה מברכין ברכת המזון שלא יגיע לוישמון ישורון ויבעט

כן כ' במשך חכמה (עקב ח' י') וז"ל: אך באמת אין הברכה על זה בלבד, רק הוא ענין ומכוון אחר, שכשאוכל ושבע אז הוא עלול לבעט, וכמו שאמר הכתוב (פסוקים יב - יד) "פן תאכל ושבעת וכו' ושכחת את ה' אלקיך". מלי כריסי זני בישי (ברכות לב, א). לכן צוה השי"ת שכשיאכל וישבע, יזכיר שם אלקים בתודה ויברכנהו ויזכור כי "הוא הנתן לך כח לעשות חיל" (להלן פסוק יח) ומידו לוקח האוכל למלאות נפשו כי ירעב. וזה שאמר בסמוך (יב - יח) "השמר לך פן תשכח וכו' פן תאכל ושבעת וכו' ורם לבבך ושכחת וזכרת וכו' כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל". הראה לנו טעם הברכה, שלא יקשיח לבבו מדרכי השי"ת ועדותיו. וזה יתכן דוקא כשהוא שבע, לא כשהוא רעב, עכ"ל.

לשון להפליא הוא מלשון הבדלה

המקור דלשון להפליא הוא מלשון הבדלה, הוא ברש"י שמות (חי' י"ח, ל"ד י').

למה נתן הקב"ה לישראל רק מן ולא בשר

עיינ משך חכמה (במדבר י"א ד) שכ' וז"ל: ויתכן עוד, כי המן היה הולך בזכות משה, והוא "לחם אבירים" (תהלים עח, כו) שמלאכי השרת אוכלים אותו, מזון רוחני כמעט בלתי ממש. והנה בכל הצמחים יש כח החיוני והצומח, אבל כוח המתאווה אין בהם לבד בהחי. ולכן עם הארץ אסור לאכול בשר (פסחים מט, ב), כיון שייגביר כוח המתאווה, ואין בו תורה להתאפק על תאותו. וכמו שאמרו (קידושין ל, ב): בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין. ולכן "התאווה תאוה" - שיהא להם תאוה, וחשבו שבשביל שאין להם בשר ואוכלים דוממים שאין בהם כוח המתאווה. כי אפילו בצמחים אמרו (בראשית רבה מא, א) דקל זה מתאווה לתמרה שביריחו. מה שאין כן במן. ולכן רצו לאכול בשר חי, שיש בו כח התאוה להגביר תאותם. ולכן דרשו (ספרי כאן) שפיר: "בוכה למשפחותיו" על עסקי עריות הנאסר להם. לכן, משה רבינו ששב אחרי מתן תורה להיות (דברים לג, א) "איש א - להים", מלאך רוחני בכל אומץ כוחו ותמימות אבריו [וכמו שפסלו בעלי מומים בסנהדרין (יז, א) "מאתך" - הדומים לך] וליחו החזק, פירש מהאשה (שבת פז א) שהיה חסר ממנו כוחות המתאווים לגשם. לכן בא בסבתו המן, שהוא מזון שאין בו כוח מתאווה. ולזה היה אומר (פסוק יג) "מאין לי בשר" - שבשר אינו יכול לבא בזכותי. ולכן אמר השי"ת כי יאציל את רוחו על שבעים זקנים, ובאמצעותם תהיה חופף ההנהגה האלקית על ישראל. והמה אך אדם סלה, כי המה אינם פרושים מנשותיהם, ויש להם כוחות המתאווים, אם המה יקדישו כוחותיהם עד כי יהיו ראויים להיות משכן האלקי עליהם ובאמצעותם תבא הרוח - אז יהיה בשר שהוא מן החי, שיש בו כוח המתאווה. ולכן יצא הקצף והיה לזרא. אבל על ידי משה לבדו לא היה בשר רק מן, עכ"ל.

עיקר הכוונה באכילה הוא הכוונה

עיינ בעבודת ישראל (פ' ויגש) שכ' וז"ל: וזה אמר המדרש ויקרא אלהים לאור יום זה מעשה יעקב איש תם יושב אוהלים, כי עיקר העבודה והתחלתה על ידי מעשה יעקב בדרך פשוט בתורה ובתפילה ובפרישות, וזה הדרך נראה טוב מבחוש כמו מבפנים, וזה נקרא אור יום שהוא דרך אור וכל העולם רואים את הדרך כי הוא קודש. ולחושך קרא לילה זה מעשה עשו, פירוש שיש עוד איזה דרך לעבודת ה' להתקדש באכילה ושתייה ודברים בטלים כמו שהיה אוכל התנא בישראל דתורא ושותה יין לפקח דעתו לעבודת ה' יתברך, כמו שאמרו בגמרא (שבת ל ב) בענין מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן וכיוצא בהן הרבה וללקט שושנים ניצוצין קדישין מכל הבלי עולם, מצינו שגם הצדיק עוסק לפעמים בדברים בטלים ומחשבתו קשורה תחת כסא כבודו יתברך והלבוש מבחוש נראה כמו מעשה עשו כי גם עשו אוכל ושותה ומדבר דברים בטלים, אבל ההבדלה הוא בכוונה ומחשבות פנימית, ונקרא לילה וחושך שאינו מאיר מבחוש ולא ידע ולא יבין בו שום אדם הרואה אותו אבל הטוב גנוז בגוויה כי גם זה בלתי לה' לבדו. ואמר הכתוב (בראשית א, ה) ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, יהיה הצדיק איך שיהיה יום אחד, כלומר ששניהם כאחד טובים, עכ"ל.

ובזה אצא ואומר שלום רב, ויישר כח עוד הפעם.

ברוך מיִלְעֵר

כולל תורה ויראה דרב"י מסאטמאר - סניף זופניק

הערות על קובץ "אמרי קודש"

בעזה"ש"ת

יום ד' בשלח תש"פ לפ"ק

אמע"כ איש חיל ורב פעלים לתורה ולתעודה, זכה וזוכה ומזכה את הרבים, שמו מפארים בעדת חבלו, כבוד שם תפארתו

מוה"ר אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

רב שלום וברכה.

לנכון קיבלתי החבילה היקרה ששלחת לי בשליח מיוחד כדרכך הטוב, ובתוכם מצאתי את שאהבה נפשי, שני קונטרסים מקובצי 'אמרי קודש' לפרשת בא ופרשת בשלח שנת תשע"ט שיצא לאור כעת בהאי שתא, וכאן המקום להודות לך על המשלוח, שזה כמה שנים כולן שוים לטובה שהנני מקבל ממך קובצי 'אמרי קודש' מרבך הגדול כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א, ועיינתי בדבריו בתשוקה רבה, וכרגיל יש לי הרבה הערות והארות, וכעת אבוא להעלות על הכתב איזה הערות והארות שנתעורר אצלי בעת עיוני בב' הקובצים האחרונים, בבחי' תנא דמסייע לכבוד רבך שליט"א.

והנה ראיתי בקובץ לפרשת בא, נדפס שיעור בספה"ק דברי חיים, כולו מתובל בתבלינים יפים ומתוקים, מדבש ונופת צופים, והאריך בענין התפילין, וביאור שורש המלה של "תפילין", שהדברי חיים חידש שהוא מלשון נפתולי אלקים נפתלתי וכו'.

ובענין זה בא וראה מה שהאריך בליקוטי מוהר"ן (תורה מ"ז) וז"ל בא"ד: והוא גם כן בחינות תפילין, שנקראים פאר, שהוא מדת יעקב. ועל כן נקראת ארץ ישראל, אילה שלוחה הנותן אמרי שפר, כמו שדרשו רז"ל, כלומר ארץ ישראל היא אילה שלוחה לבשל פירותיה. והשפעתה הוא ממדת אמת, שהוא בחינות תפארת, בחינות תפילין. והיינו הנותן אמרי שפר, כי שפר הוא לשון פאר, שהוא בחי' תפילין. ויש לרמז, נפתלי הוא אותיות תפילין:

ועל זה יש לרמז גם כן, (קהלת ט') ראה חיים עם אשה. כי אש"ה ר"ת הנותן אמרי שפר. והיינו ראה חיים, כי תפילין נקראין חיים. כמו שאמרו רז"ל (מנחות מ"ד) ה' עליהם יחיו, דדרשו על תפילין. כי בתפילין נאמר, (דברים כ"ח), וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכו' (ברכות ו'). והיינו ראה חיים, שהוא תפילין, עם אשה, ר"ת הנותן אמרי שפר, שהוא גם כן בחינות תפילין כנ"ל, עכ"ל.

*

ובמה שכתב בענין התחלת השמונה עשרה ב"ברכת אבות", יש להוסיף על זה, דלכן החמירו כל כך בענין הכוונה ב"ברכת אבות", דאם לא כיון לא יצא ידי חובתו, כי ענין "מסורת האבות" הוא עיקר העיקרים ויסוד היסודות, ומינה אין לזוז אף זיז כל שהוא.

*

גם ראיתי בקובץ אמרי קודש לפרשת בשלה, אשר הפליא לעשות הגדיל תושי' דברים נוראים ומתוקים, בענין עבודת האכילה, לקיים זה השולחן אשר לפני ה' באופן הראוי, ויש להוסיף ע"ז פרפרת נאה, ממה שכתבו התוספות (בבא בתרא כא. ד"ה כי מציון תצא תורה), לגבי ר' יהושע בן גמלא שהושיב מלמדי תינוקות בירושלים, ודרש (ישעי' ב, ג) 'כי מציון תצא תורה', וזה לשונם: לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשי' בספרי למען תלמד ליראה וגו' גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה, עכ"ל.

ולפי האמור בענין קדושת האכילה, יש להוסיף טעם לשבח על שציוה ה' שיהיה דייקא באופן אכילת מעשר שני, והוא על פי מה שכתב הגאון הנצי"ב בספרו העמק דבר (ויקרא ז, ג) לענין קרבן תודה ולחמיו, בזה"ל: תכלית תודה שבא על הנס הוא כדי לספר חסדי ה' שגמל עליו, ומטעם זה ריבה הכתוב בלחם [ארבעים לחמי תודה] ומיעט בזמן אכילת תודה [יום ולילה], היינו כדי שיהיה מרבה רעים לסעודה אחת ביום הקרבה ויהיה סיפור הנס לפני רוב אנשים, עכ"ל. והכי נמי יש לומר, דהנה עיקר מעות מעשר שני לקחו מהם שלמים, דצריך לאכול לשני ימים ולילה אחד, וכמבואר בגמ' פסחים (דף ז, ו) והוא משנה בשקלים פ"ז מ"ב) מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר וכו', ופירש"י (ד"ה כיון) ועיקר אכילת מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן, כדקיימא לן במנחות (פב.) וכו', ע"כ. וכמו כן בזה היה עיקר הטעם שיזמין לו רעים מנקיי הדעת שבירושלים, אשר "לא היו נכנסין בסעודה אלא אם כן יודעין מי מסב עמהן", כמבואר במס' סנהדרין (דף כג.), ועי' תוס' פסחים (קיד. ד"ה ואין מיסב), שהרי לא יוכל לאכול הכל בפני עצמו, ועי' זה ילמוד איך לגשת אל השולחן ברום המעלה.

ועי' במס' שבת (דף קיט.), א"ר חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתונות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים, וכשמניחים אותו אומרים לה' הארץ ומלואה וגו', וכשמסלקין אותו אומרים השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם וכו', ע"כ. וכך היה נראה השולחן אצל "בעל הבית" מזמן חכמי התלמוד (שכידוע מספרים שאין לנו השגה בגודל מעלתו וקדושתו של איש פשוט מימי חכמי התלמוד), ובוודאי אצל נקיי הדעת שבירושלים שהיה פי כמה וכמה.

והנני בזה דורש שלומך הטוב, ומודה לך על כל הדברים הטובים שאתה שולח לי מזמן לזמן, והשי"ת יתן לך כח ומח להמשיך בעבודת הק' ובזיכוי הרבים עוד רבות בשנים דשנים ורעננים, עדי נזכה כולנו במהרה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

הכ"ז,

בנימין בערקאוויטש

